

Asia: VN/15767/2021

Ehdotus kansalliseksi aineettomien oikeuksien strategiaksi (IPR-strategia)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Teknologiateollisuus pitää hyvänä, että IPR-järjestelmää pyritään kehittämään strategisella otteella. Haluamme edistää strategian valmistelua seuraavilla huomioilla.

Yleistä

Strategia herättää kysymyksen: olemmeko käännekohtassa, jossa nopeasti kehittyvä datatalous, erilaisista prosesseista saatavan datan hyödyntäminen ja siihen perustuva toimintatapojen muuttaminen, asettaa yksinomaan IPR-näkökulmasta tapahtuvan tarkastelun rajoittuneeksi. Joka tapauksessa IPR-kysymyksiä tulee edistää osana suurempaa elinkeinoelämän digivihreää murrosta.

Erityisesti PK-yrityksien ja start-upien tarpeita palvelevaa neuvontaa tulee olla riittävästi tarjolla; IP-kysymykset vaativat suunnitelmallisuutta alusta asti ja hyvin yrityksen omiasuudeksi järjestetyt IP-oikeudet ovat keskeisiä yrityksen arvon kannalta.

Osaamisen kehittäminen ja toimivat käytännöt keskiöön, innovaatiot

Strategiassa on osuvasti nostettu osaamisen kehittäminen tavoitetilassa kärkipaikalle. Osaamisen tulee kattaa IPR-kysymykset osana datatalouden suurta kokonaisuutta, tarkasteltuna yhdessä TKI-panostusten noston kanssa. Haluamme nostaa keskiöön tutkimuslaitosten ja yritysten yhteistyön toimivat IPR-käytännöt. Käytännössä tämä tarkoittaa huomion siirtämistä IPR:ien suojasta tutkimusyhteistyössä syntyvien IPR:ien käyttöön ja kaupallistamiseen. Käytännössä tutkimusyhteistyössä tehtyjen innovaatioiden skaalaaminen ja kaupallistaminen tehdään yrityksissä. Sopimusmallien tulee olla selvät ja antaa tutkimusyhteistyöhön osallistuville yrityksille riittävät

hyödyntämisoikeudet. Sopimusmalleilla voidaan edistää myös yrityksissä syntyvien data-aineistojen tutkimuskäyttöä. On tärkeää kehittää toimintatapoja niin, että tutkimusyhteistyö olisi yritysten kannalta helppoa ja myös nykyistä pienempien yritysten kannalta mahdollista.

Osaamista tulee kehittää myös julkisissa, erityisesti IT-hankinnoissa siten, että ratkaisujen kehittämisen kannalta tarvittavia oikeuksia ei haalita tarpeettomasti ostajana toimivan julkisen sektorin varastoon, vaan mahdollistetaan yrityksille ratkaisujen jatkokehitys ja tuotteistaminen.

Toimenpiteet

Strategiassa on listattu useita kannatettavia toimenpiteitä, jotka tosin arviomme mukaan kuuluvat ministeriöiden perustekemiseen, eivätkä strategialla edistettäviin tavoitteisiin. Toimiva ja ajankohtaisia tarpeita vastaava IPR-lainsäädäntö on edelleen tärkeä kulmakivi yritysten toiminnalle. Kannatamme järjestelmän kehittämistä uudistamalla patenttilainsäädäntöä sekä varmistamalla oikeudenkäyntimaksujen kohtuullisuus sekä lainsäädännön valmistelun ja lainkäytön riittävä resursointi.

Strategiassa pitäisi olla rohkeutta valita pieni joukko toimenpiteitä, jotka kehittävät pitkäjänteisesti Suomen kykyä kehittää uusia innovaatioita, etenkin kun hiilineutraaliutta edistävillä digitaalisilla ratkaisuille on nähtävissä hyvin suuri tarve. Ehdotamme ohjaavaksi periaatteeksi tutkimusyhteistyön kehittämistä hyvin käytännöllisellä otteella ja siten, että lähtökohdaksi otetaan innovaatioiden, konseptien ja toimintatapojen kehittäminen siten, että kaupallistaminen tapahtuu ensi sijassa yrityksissä.

Ainoastaan IPR-oikeuksiin rajoittuva tarkastelukulma on usein liian rajoittunut. IPR-osaamista tulee kehittää osana laajaa tiedon hyödyntämisen osaamisen tason nostoa. Tietoaineistot syntyvät avointa dataa lukuun ottamatta pääasiassa yrityksissä. Tarvitsemme selkeät ja yrityksille helposti hahmotettavat mallit tutkimusyhteistyön tekemiseksi. Yksi osa tätä on tulosten hyödyntämisoikeuksista sopiminen siten, että yritys saa aina vähintään käyttö- ja jatkokehitysoikeuden yhteistyössä syntyviin innovaatioihin.

Merkittävä osaamisen kehittämisen kohde on myös datan louhinnan ja tekoälyn kehittämisen sekä IPR-sääntelyn suhde. Kysymystä ei voida ratkaista yksin IPR-suojaa kehittämällä. Suomen kovatasoisen tekoälytutkimuksen ja -kehityksen kannalta minimivaatimus on se, että IPR-tarkastelu ei rajoita Suomen tekoälykehitystä. Ehdotamme yhdeksi panostusalueeksi osaamisen syventämistä tekoälyn kehittämisen ja IPR-oikeuksien rajapinnassa.

IPR-infrastruktuurin ja älykkäiden sopimusten sekä luottamusratkaisujen kehittämisestä on löydettävissä uusia ratkaisuja aineettomien oikeuksien hyödyntämisen tehostamiseen ja oikeuksien käytöstä sopimiseen. Tämä sopisi myös strategiseksi kehittämisalueeksi; toimivan teosdatan päälle voidaan kehittää uusia lisensoinnin malleja, joilla voi olla merkittävä rooli teosten käytön edistämässä ja suoran lisensoinnin kehittämisessä.

Mäkinen Jussi
Teknologiateollisuus ry